

Ne vidíte lná Štiavnica

Vedomosti sú najväčším pokladom ľudí, preto sa k nim treba správať s náležitou úctou. Tejto úcte nás učia aj niektoré dávne zvyky, ktoré nedovolia páliť alebo zahadzovať knihy. Čo sa stane s vedomosťami, ktoré v dnešnej dobe nenachádzajú uplatnenie? Ako treba naložiť s knihami, ktoré už splnili svoj účel?

Knowledge is the greatest treasure of mankind, that is why we shall handle it with a great deal of respect. Even some old habits are teaching us this kind of respect, forbidding the burning or disposal of books. What happens to knowledge that cannot be applied in the modern days? How shall we handle books that have fulfilled their purpose already?

Čas je odrátavany hodinami, minútami a sekundami. Ako je čas odrátavany hodinám, keď zastanú a stanú sa exponátom?

The time is measured in hours, minutes and seconds. But how is the time measured by clocks when they stop and become exhibits?

Čo skrývajú staré budovy, ktoré mnohokrát vymenili svoje funkcie a obyvateľov? Čo všetko nevidíme pod nánosom histórie? What is hidden in the old buildings that have changed their functions and inhabitants so many times? What remains unseen under the sediments of history?

Niektoré šikminy sú celkom normálne. Niektoré sú trochu nenormálne. Some inclined works are completely normal. Some are rather abnormal.

Mesto, ktorému dnes pulzuje v žilách najmä kultúrny život, stojí na základoch banickej histórie. Pod centrom mesta vedie žila Špitáler. Napriek tomu, že je dnes už banická činnosť ukončená, nové striebro v Štiavnicí sa dá stále nájsť. Stačí sa len pozorne pozeráť okolo seba. Kdekoľvek, kam v "zemi permoníkov" vkročíte.

The mining history is very significant for the town and surrounding area. The famous lodé called Špitáler traverses across the town's very centre. Although mining activities were stopped years ago, it is still possible to find silver in Banská Štiavnica. Look around carefully and you will find it anywhere. Especially in "the land of mining dwarves".

Za čias Rakúsko-Uhorska bola Banská Štiavnica banický "greenwich". Jej centrom prechádzal nultý póludník, od ktorého sa určovali vzdialenosti k iným banským dielam, ale i k jednotlivým, vo svojej dobe významným mestám. Ako by vyzeral póludník a jeho záchytné body, ak by Štiavnicou prechádzal dnes?

The town of Banská Štiavnica used to be miner's "greenwich" in the times of Austro-Hungarian Empire. Zero meridian, crossing the town's centre, was set to define distances to other mines, miner towns and important cities of the country. How would a zero meridian and its checkpoints look like today?

Do verejného priestoru autor zasiahol upravením malej pôvodnej nedokonalosti, čím zmenil náhodu na umelecký (či vedecký) zámer. The author intervened in the public area with his modification of an original minor imperfection, by which he has turned a chance into an artistic (or scientific) intention.

Plagáty, plagáty, plagáty všade. Venujete im ešte vôbec svoju pozornosť? A čo vaše oči? Posters, posters, posters everywhere. Do you still pay attention to them? And, what about giving them your eyes?

Každé mesto má svoje legendy, zaujímavosti a atrakcie. Šikmá veža v Pise, Ústa pravdy v Ríme, otáčajúci sa Roland v Bratislave. Veríte všetkému, čo sa hovorí v turistických bedekroch a infotabuliach? Every town has its legends, myths and attractions. The Leaning Tower of Pisa, the Mouth of Truth in Rome, the turning statue of Roland in Bratislava... do you believe everything that the tourist guides and information boards say?

(Martin Špirec, 2014)

V oblasti Šobova sa nachádza technická stavba, ktorá dnes slúži už iba ako pamiatka. Pamät' miesta je však plná udalostí, ktoré predchádzali zániku živého priemyslu v Banskej Štiavnici. Čosi z tejto energie sa možno stále prenáša do súčasného mesta a naplnia jeho obyvateľov nostalgiou. Indiáni verili, že sa zlé myšlienky dajú chytiť do siete, aby ďalej neprúdili priestorom a netrápili ľudí zlými snami.

In the Šobov area, there is a technical construction serving only as a monument nowadays. The memory of that place is filled with events preceding the termination of living industry in Banská Štiavnica. A part of this energy may still be transferred into the town of today, filling its inhabitants with nostalgia. The Native Americans believed that bad thoughts can be captured in a net to prevent them floating through the space and bringing bad dreams to people.

(Anetta Mona Chyša a Lucia Tkáčová, 2014)

Peter pri poznávaní mesta postupuje presne podľa turistického plánu a nevynechá ani jednu dôležitú pamiatku. Virtuálne tak po meste sprevádza každého návštevníka. Otázka je, či je z toho práve nadšený... While getting familiar with the town, Peter exactly follows the tourist guide and he never omits any important monument whatsoever. So he becomes a virtual guide in the town for every visitor. The question, however, is whether he is happy about that...

Do botanickej záhrady sme zvyknutí chodiť stráviť príjemný čas, obdivovať kríky, stromy a pekné zákutia. Možno však aj v zdanlivo pokojnej záhrade číha nebezpečný tvor... We usually go to the botanical garden to enjoy ourselves, to admire the trees, bushes and nice corners. But there might be a dangerous creature out there in the seemingly quiet garden...

(Rubendrawer, 2013)

Nie len historickým centrom je Štiavnica živá. Mnohí rodení Štiavničania sa v centre zdržiavajú iba sporadicky. Ich skutočný životný priestor sa nachádza niekde inde. Aj nehistorické jadro stojí za pozornosť. It's not only the historical centre that makes Štiavnica a vivid place. Many native inhabitants are rarely visiting the historical centre. Their real living area is located somewhere else. Even the suburbs of the town are worth of our attention.

(Martin Kochan, 2015)

Niekedy sa treba pozeráť za roh, aby sme uvideli. Kde všade sa dá objaviť vodopád? Sometimes we must look behind the corner in order to see. In what places can a waterfall be discovered?

(Patricia Koyšová, 2014)

malá vodárenská lokality Šobov

Starý zámok

námestie Sv. Trojice

Horná Ružová

Dolná Ružová

Andreja Kmeťa

Striborná

Novozámocká

Kamierhošská

Kátova

Dolná

Kde sa je a pije

1. Art Café - legendárny bar s dlhoročnou históriou, ktorý by ste nemali obísť. Prijímate terasa, koncerty zaujímavých kapiel a dobré lokálne pivo vám určite urobia radosť. Hlavne počas dlhých letných večerov (a nocí).

2. Archanjel - čarovný podnik, kde môžete byť aj nebyť zároveň - najlepšie je letné sedenie na protiľahlých schodoch. Kedykoľvek tu môžete nečakané vychytiť koncert príjemnej kapely alebo DJ-a. Rovnako šarmantné je aj ubytovanie, ktoré majiteľa prevádzkujú na poschodí.

3. Tuli - podľa nás jediná reštaurácia na svete, kde sa špecializujú zároveň na sushi aj na čokoládu. My odporúčame najmä ich výborne nakladaný hermelín a cesnakové hrianky. Najedia sa tu aj racionálne sa stravujúci ľudia, prípadne všetci po niekoľkých dňoch unavení "štiavnickou pizzou".

4. Gavalier - kaviareň a cukráreň, ktorú neodporúčame dieťujúcim nekávičkárom - budete si chcieť dať všetko. Domáce, na mieste pečené zákusky a voňavá káva sú neodolateľné. V lete ponúkajú výborné ovocné limonády a príjemne chladný dvor. Zároveň je tu možnosť ubytovať sa v štýlových, luxusne zariadených izbách na poschodí. Tip: Prasiatka sú podľa neoverených informácií súčasťou najväčšej zbierky darovaných prasiatok v Strednej Európe.

5. Čajovňa Klopačka - raj nielen pre milovníkov ľanových šiat, dredov, a etno-hudby. Môžete si vybrať zo širokého sortimentu vynikajúcich čajov, zdravých sladkostí, miešaných nealko-drinkov, alebo si zafajčiť šíšu. My odporúčame kávu varenú v džezve s mäťovou alebo kardámonovou príchuťou.

6. Divná pani - kaviareň preslávená najmä svojráznym interiérom. Ak pri pohľade okolo seba stále nebudete mať dost sladkého, oplatí sa vyskúšať horúcu čokoládu alebo cheescake. Rodičia malých detí ocenia rozsiahly a nevyčerpatelný detský kútik.

7. Štyri sochy - kaviareň v zrekonštruovanom secesnom dome oproti penziónu Kachelman. Ponúka špeciálny výber na Slovensku pražených káv, odborné poradenstvo pri výbere tej správnej kávy alebo vína. Tip: Domáce limonády alebo naozaj poctivý Aperol spritz.

8. Vinocentrum - vinotéka s ochutnávkou, kde vám ponúknu najlepšie vína z regiónu. Zastavte sa na malú alebo veľkú vínnu cestu - nebojte sa, prejsť nebudete musieť ani meter. Tip: Z "nevinnej" ponuky učite vyskúšajte akurát vyzretý kozí syr.

9. Starý hostinec v Antole (či Sv. Antone?) - i keď nevieme, prečo si obec pod Štiavnicou stále nevie vybrať svoj názov, dôležité je, že sa sem oplatí kúsok zacestovať za výbornou slovenskou kuchyňou. Odporúčame grilovanú oštiepok zo salaša. A potom návštevu kaštieľa a parku.

10. Penzión Cosmopolitan / Bowling - prevádzka kolkárne (bowlingu) skrýva nečakané tajomstvo: na poschodí sa vďaka miestnemu kuchárovi môžete slušne najesť. Kvalitné suroviny, netradičné recepty, polievky, šaláty a dokonca paleo diéta.

11. BS Streetfood - nová take-away reštaurácia, ktorá uspokojuje najmä chute svetobežníkov. Špeciality thajskej, indickej, ale aj lokálnej kuchyne sú pripravované metódou pomalého varenia. Napriek tomu vám jedlo prinesú expresnou rýchlosťou nech ste kdekoľvek - pri vode alebo v krčme. Všetko mäso je bio, žijúcich príbuzných kravičky z vášho hamburgeru môžete stretnúť na blízkej farme. Myslia na mäso-milov, vegetariánov / vegánov i deti. Tip: ak si náhodou nebudete vedieť vybrať, práznenými rezancami určite nič nepokazíte.

Kde sa bavia deti

12. Terra Permonia - skvelá príležitosť zabaviť sa so svojimi deťmi spoločne, najmä ak prší a nemáte s nimi kam ísť. Prácu s drevom, svetlom, farbami alebo kovom si môžete skúsiť aj vy. Ak vaše vnútorné dieťa neprebudí ani veľký vláčik, môžete si ísť sadnúť na kávu.

13. Banské Múzeum - vezmite deti aj seba do Banského múzea v prírode. Nachádza sa kúsok za centrom. Sprievod po štôľňach vás môže zaviesť na nečakané miesta pod mestom.

14. Vilabela - pokojné miesto pre rodiny s deťmi v Banskej Belej zamerané na rozvoj tvorivosti a remeselnej zručnosti. Tvorivé dielne sa konajú takmer každý deň, návštevníci sú vždy srdečne vítaní. Rodičov poteší dobrá káva a deti sa zatiaľ môžu sa pohrať so zvieratkami, alebo sa ponúknuť niečim priamo zo záhradky.

Umenie

15. BANSKA ST A NICA - jediná kamenná inštitúcia v okolí, ktorá systematicky pracuje na prezentácii, podpore a iniciovaní aktivít súčasného vizuálneho umenia. Okrem umeleckých diel a publikácií tu môžete naraziť aj na živých umelcov z rôznych krajín na rezidenciách. Tip: ľudia za okienkom nie sú zamestnanci ŽSR a radi sa s vami porozprávajú aj o umení.

16. Schemnitz Gallery - súkromná galéria súčasného umenia, prevažne zameraná na maľbu. Väčšinou tu objavíte samostatnú výstavu niektorého z mladých slovenských maliarov. Výhodou je, že ak sa vám nechce čítať kurátorské texty, môžete si k výstave pozrieť aj film. Tip: radi vám k nemu spravia aj výborné espresso.

17. Galéria Jozefa Kollára - pôvodne bežná lokálna galéria, v ktorej ste mohli obdivovať predovšetkým práce miestnych rodákov a významné historické artefakty mesta. Čoraz častejšie sa však medzi nimi objavujú i výstavy súčasných umelcov. Navyše sú odvážne nainštalované v priamom kontakte s historickými dielami. Už len pre tento zaujímavý moment sa oplatí vstúpiť.

18. Amfiteáter - Štiavnica má veľmi pekný amfiteáter s romantickou atmosférou. Odporúčame sledovať rôzne akcie a festivaly, predovšetkým filmový seminár 4 živly.

4 živly - jeden z každoročných kultúrnych "high-lightov" štiavnického leta. Okrem kvalitnej filmovej produkcie ponúka sprievodné akcie pre dospelých i deti a prináša do Štiavnice neopakovateľnú kreatívnu atmosféru. V spolupráci so 4 živlami realizujeme workshop prepájajúci umenie a nové technológie.

Zvuk for Štiavnica - jazz k Banskej Štiavnici prirástol najmä vďaka niekdajšiemu festivalu Jazznica. Na jeho tradícii je založený augustový festival Zvuk for Štiavnica, ktorý vás okrem jazzu rôznych žánrov prevedie aj po netradičných miestach.

Where to eat & drink

1. Art Cafe – a legendary bar with a long-term history you shouldn't avoid. Nice summer terrace, concerts of significant bands and good local beer will surely delight your heart. Mainly during long summer evenings (and nights).

2. Archanjel - a magical place where you can be and not be at the same time – the best thing is the summer seating at the stairs, opposing the bar across the road. At any hour, you may experience an extraordinary music band concert or a DJ set. The same magical atmosphere comforts you at the charming accommodation located above the bar.

3. Tuli – we think it is the only restaurant in the world specializing in such good hot chocolate at the same time. We highly recommend their pickled errand cheese and garlic toasts. Even people preferring rational food love eating here, as well as those who get fed up with local pizza delivery after a few days.

4. Gavalier - coffee house and confectionery which we do not recommend to non-coffee-drinkers on a diet – as you will feel like tasting everything in here. Home-made cakes are baked by the lady owner and the fresh coffee is prepared with such a care and passion that you would be hard to resist having another one. They offer also refreshing fruit lemonade and chilling courtyard in the summer. Ask about the opportunity to get accommodation in stylish luxurious rooms located on the upper floor of the same building. Hint: the caretaker allegedly a part of the greatest collection of donated piglets in the Central Europe.

5. Klopačka Tea House- a paradise not only for linen clothing, dreadlocks and ethno music overs. You can choose among a wide range of excellent teas, healthy sweets, or you can smoke shisha. We recommend coffee prepared in ibrik (cezve) with mint or cardamom flavour. Or have a ginger „beer“.

6. Divná pani – a coffee house popular mainly for its special interior. The roof window yields the place a magical atmosphere combined with an sense-overwhelming effort for coziness and romantic style. Along with the design, your stay here will also be sweetened with hot chocolate or a perfect cheesecake. Parents will appreciate big and inexhaustible children's corner. .

7. Štyri Sochy / Four Statues – a brand new coffee house in a renovated secession house oposite the Kachelman guesthouse. It offers a special selection of coffee types roasted in Slovakia, professional counselling for the guests to choose the most appropriate coffee type as well as sinfully good cakes. Hint: You can find the Four Statues “branch” also in the courtyard of the Old Castle.

8. Vinocentrum – a wine shop offering the best regional wines with tastings. Come and have a stop and take either the short or long wine road - no worries you won't have to walk, not even a meter. Hint: be sure to try the just right matured goat cheese from their cheese range.

9. Starý Hostinec /The Old Inn located in Antol (or Svatý Anton?) - although we don't know why this village next to Štiavnica is still unable to change its own name, the important thing here is that it is well worth the short trip to try the excellent traditional Slovak cuisine. We highly recommend the grilled oštiepok cheese from the sheep farm. Then you can visit the local castle and walk through its beautiful park.

10. Cosmopolitan / Bowling Pension – the bowling bar is hiding an unexpected secret: you can eat very well at its upper floor thanks to a great local cook. High-quality ingredients, untraditional recipes, soups, salads and even paleo-diet.

11. BS streetfood - a new take-away restaurant, meeting the needs of people loving all tastes of the world. Thai, indian and even local specialties prepared in the slow-cooking method. On the contrary, the delivery is express - whether you are hanging out by the lake in hills or in a pub anywhere in the city. All their meat is of a bio quality, you can meet living relatives of the cow from your hamburger in a nearby farm. They are meat-lovers, but also vegetarian / vegan friendly. Hint: If you are not sure what to choose, try their delicious fried noodles. The place is suitable for children, too.

Where the children are having fun

12. Terra Permonia – a great opportunity to have fun together with your children, especially if it rains and you have nowhere to go with them. Also you can try working with wood, lighting, colours or metals. Should your own inner child not be awakened by the great train model, you can have your coffee.

13. Open-Air Mining Museum – Go and take your children to the Slovak Mining Museum situated in the countryside. It is located right above the town, not far from the centre. A guided tour through the mines may lead you to unexpected places underneath the town.

Arts

15. BANSKA ST A NICA – the only institution in the neighbourhood systematically working on the presentation, support and initiation of activities related to the contemporary visual arts. Apart from artworks and publications, you can find here also residing artists from various countries of the world. Hint: people at the counters are not the railway employees and they will gladly talk to you also about arts.

16. Schemnitz Gallery – a private gallery of contemporary arts focusing mostly upon paintings. You can frequently find here solo exhibitions of young Slovak contemporary painters. If you are not much into reading curators texts, consider the opportunity to watch a short movie related to the ongoing exhibition. Hint: In case that, by chance, you won't be offered an espresso, try asking for it. You surely will not regret doing so.

17. Gallery of Jozef Kollár - It used to be a small local gallery predominantly showing works of native insit artists and important historical artifacts of the town. It's programing has changed recently, and the gallery is opened to younger generation of artists and contemporary art. Moreover, their works are audaciously installed in a close contact with historical art. Not only this contradictory moment is making the gallery worth visiting.

18. Amphitheatre - Štiavnica has a very nice amphitheatre with a romantic atmosphere. We recommend following various events and festivals hosted here, before all, the 4 živly / 4 elements film seminar.

4 živly / 4 elements

The 4 živly film seminar is one of the highlights of summer in Štiavnica. Along with high quality film production, it offers great accompanying events for both children and adults, bringing an unparalleled creative atmosphere to Štiavnica. In cooperation with 4 živly we organize a workshop combining arts and new technologies.

Zvuk for Štiavnica / Sound for Štiavnica Jazz music grew on to Banská Štiavnica namely thanks to former festival Jazznica. Festival Zvuk for Štiavnica, happening in August, emerged on its tradition. Besides jazz of various genres it will offer you opportunity to visit unusual places in the town.

Neviditeľná Štiavnica

Hra so súčasným umením vo verejnom priestore. Do mesta sú umiestnené "neviditeľné" tvorivé zásahy súčasných vizuálnych umelcov, ktoré sú do rôznej miery nápadné či nenápadné, hmatateľné alebo virtuálne, skutočné alebo pomyselné. Zapojenie hráčov spočíva v aktívnom pátraní po umeleckých dielach prostredníctvom špeciálnej mapy. Dozviete sa z nej, kde je dielo umiestnené, nie však to, čo presne máte hľadať. Diela musí každý objaviť sám a tým otestovať nielen svoju pozornosť, ale aj vnímavosť pre súčasné umenie.

Na Neviditeľnej Štiavnici sa podieľajú slovenskí, českí i zahraniční umelci pohybujúci sa v rôznych oblastiach súčasnej vizuálnej tvorby - od sochy, objektu a inštalácie, cez sound-art, street art a performance, až po maľbu a grafický dizajn.

História

Nultý ročník projektu sa konal v roku 2012. Zúčastnilo sa ho 4+1 súčasných umelcov, ktorí v rámci mesta vytvorili päť umeleckých zásahov. V roku 2013 sa k nim pridalo osem umelcov so štrnástimi dielami a v roku 2014 osem umelcov s deviatimi dielami. Do posledného ročníka (2015) sa zapojili traja umelci s troma novými dielami. Aktuálne v Banskej Štiavnici môžete nájsť až 15 Neviditeľných diel.

Doteraz v Neviditeľnej Štiavnici tvorili: Peter Barényi, Eva Činčalová, Dávid Demjanovič, Arter Ďniac, Ján Gašparovič, Diana Garařová, Lenka Hotmárová, Martin Kochan, Katarína Hrušková, Anetta Mona Chyša a Lucia Tkáčová, Petra Klepřová, Tomáš Klepoch, Patrícia Koyšová, Jaroslav Kyša, Kristína R. Mészároš, Patrícia Koyšová, Monika Pavlechová, Ruben-drawer, Matěj Smetana, Nina Šošková, Martin Špirec, +1.

Invisible Štiavnica

Game with contemporary arts in public area. Various "invisible" artistic interventions are integrated into the town by the contemporary artists, being both striking and inconspicuous, tangible and virtual, real and notional. The player's job to do is to search actively for artworks using a special map. The map tells you hwre an artwork is located, yet it does not reveal what exactly you are searching for. Everybody is to discover the artworks on their own and to test not only their observation but also their sensitivity to contemporary arts.

The artists taking part in Invisible Štiavnica come from Slovakia, Czech Republic and foreign countries. They are active in various fields of contemporary visual arts – from sculpting, object and installation through sound-art, street art, art performance up to painting and graphic design.

History

The project was launched in 2012 when 4+1 contemporary artists took part in it, creating 5 artistic interventions. In 2013 they joined by eight artists bringing fourteen artworks. In 2014 also by eight artists bringing nine artworks and last year 2015 involves three artists with three new artworks. Currently you can find up to fifteen invisible artworks.

Artists who have created their artworks for Invisible Štiavnica: Peter Barényi, Eva Činčalová, Dávid Demjanovič, Arter Ďniac, Ján Gašparovič, Diana Garařová, Lenka Hotmárová, Martin Kochan, Katarína Hrušková, Anetta Mona Chyša a Lucia Tkáčová, Petra Klepřová, Tomáš Klepoch, Patrícia Koyšová, Jaroslav Kyša, Kristína R. Mészároš, Patrícia Koyšová, Monika Pavlechová, Ruben-drawer, Matěj Smetana, Nina Šošková, Martin Špirec, +1.